

Idéprogrammsrevidering 2008

Diskussionsunderlag

gröna studenter

Innehåll

DAGS ATT TÄNKA NYTT OCH STORT!	3
SCHEMA.....	4
DISKUSSIONSUNDERLAG.....	5
STUDENTINFLYTANDE.....	5
VAD TYCKER DE GRÖNA?	5
DISKUSSIONSFRÅGOR.....	5
LÄS MER!.....	6
HÅLLBAR HÖGSKOLA	7
VAD TYCKER DE GRÖNA?	7
DISKUSSIONSFRÅGOR.....	8
LÄS MER!.....	8
UTBILDNINGENS INNEHÅLL	9
VAD TYCKER DE GRÖNA?	9
DISKUSSIONSFRÅGOR.....	10
LÄS MER!.....	10
YRKESUTBILDNING	11
VAD TYCKER DE GRÖNA?	12
DISKUSSIONSFRÅGOR.....	12
LÄS MER!.....	12
ENTREPRENÖRSKAP	14
VAD TYCKER DE GRÖNA?	14
DISKUSSIONSFRÅGOR.....	15
LÄS MER!.....	15
MÅNGFALD	16
VAD TYCKER DE GRÖNA?	18
DISKUSSIONSFRÅGOR.....	18
LÄS MER!.....	19
STUDIESOCIALA FRÅGOR	20
VAD TYCKER DE GRÖNA?	21
DISKUSSIONSFRÅGOR.....	22
LÄS MER!.....	23
STUDENTHÄLSA	24
DISKUSSIONSFRÅGOR.....	25
LÄS MER!.....	25
ARBETSMARKNAD.....	26
VAD TYCKER DE GRÖNA?	27
DISKUSSIONSFRÅGOR.....	27
LÄS MER!.....	27
INTERNATIONELLT	28
VAD TYCKER DE GRÖNA?	29
DISKUSSIONSFRÅGOR.....	29
LÄS MER!.....	29
FRI AKADEMI	30
DISKUSSIONSFRÅGOR.....	31
LÄS MER!.....	31

Dags att tänka nytt och stort!

Gröna Studenter ska under hösten revidera vårt idéprogram. Vi ska tänka nytt och stort, och vill att du ska göra detsamma! Vi vill ha dina åsikter om vad Gröna Studenter borde tycka.

De handlingar du nu läser är ett diskussionsunderlag kring olika högskolepolitiska frågor. Vår förhoppning är att detta ska ge dig bakgrundsinformation om olika viktiga frågor och problem, vilka ställningstaganden vi gröna tagit i dessa frågor tidigare och en grund för att spinna vidare i egna tankar.

Gör så här:

1. Anmäl dig till idéprogramsseminariet

Idéprogramsseminariet (se program på sida 2) kommer äga rum den 31 oktober till den 2 november på Miljöpartiets kansli i Stockholm. Vid seminariet kommer du bjudas på seminarier om aktuella frågor, få en chans att diskutera och besluta om vilka förändringar vi ska göra av Gröna Studenters nuvarande idéprogram samt träffa en massa trevliga människor. Anmäl dig till info@gronastudenter.se. Ange namn, adress och matpreferenser i anmälan! Deltagande kostar 150:-

2. Läs, tänk och diskutera

Läs igenom det utskickade materialet och klura på vad du tycker i de olika sakfrågorna. Om du bor i en stad med en GS-lokalavdelning kan det vara en god idé att samlas och diskutera igenom underlaget tillsammans. Nedan finns kontaktuppgifter till våra lokalavdelningar. Hör av dig till dem om du vill vara med och anordna en diskussionsträff!

Stockholm: Thomas Drost thomas.drost@gronastudenter.se

Uppsala: Frida Johnsson, frida@gronastudenter.se

Malmö: Maximilian Löfgren, maxi@gronastudenter.se

Göteborg: Rikard Allvin, rikard.allvin@gronastudenter.se

Lund: Emma Berginger, emma.berginger@gronastudenter.se eller Oleg Izyumenko, oleg@gronastudenter.se

Umeå: Victora Such victoria.such@gronastudenter.se

Linköping: Fredrik Söderlind, linkoping@gronastudenter.se

Karlstad: Martin Oscarsson, martin.oscarsson@gronastudenter.se

3. Skicka in dina synpunkter

Om du eller din lokalavdelning kommer fram till att ni tycker att GS ska ha en särskild åsikt i en specifik fråga eller tycker att någon frågeställning saknas. så skicka in dina kommentarer senast den 19 oktober till clara@gronastudenter.se.

4. Läs propositionen

De som anmäler sig till idéprogramsseminariet kommer få styrelsens propositionstexter utskickade till sig per e-post senast en vecka före seminariet.

5. Res till Stockholm

Sen är det bara att packa resväskan och bege sig till idéprogramsseminariet den 31 oktober!

Schema

Tid: 31 oktober- 2 november

Plats: Pustegränd 1-3, Stockholm

Fredag 31 oktober

- 14 – 15 Seminarium: Är dagens studenter framtidens entreprenörer?
Med Lage Rahm, MP:s ledamot i riksdagens näringsutskott och Virgine
Delporte från organisationen Drivhuset
- 15 – 15:30 Fika
- 15.30 – 17 Seminarium: Behövs en yrkeshögskola?
Med Mats Pertoft, MP:s ledamot i riksdagens utbildningsutskott
- 17.30 – 19 Seminarium: Diskussion om studentpolitik i en framtida rödgrön regering
Med Kajsa Borgnäs, ordförande i s-studenter och Jon Larsson, språkrör för
Gröna Studenter
- 19 – Middag

Lördag 1 november

- 10 – 12 Påverksanstorg del 1
- 12 – 13 Lunch
- 13 – 15 Seminarium: Vad innebär egentligen utbildning för hållbar utveckling?
Med Carl Lindberg, ordförande för kommittén för utbildning för hållbar
utveckling och ledamot i UNESCO:s High Level Panel for Education for
Sustainable Development
- 15 – 16 Fika
- 16 – 18 Påverkanstorg 2 (hälften av punkterna)
- 19 – Middag

Söndag 2 november

- 10 – 13 Beslut
- 13:00 Gemensam lunch
- Efter lunch Hemfärd

Diskussionsunderlag

Studentinflytande

Enligt högskoleförordningen har studenterna rätt till representation "i alla beslutande och beredande organ inom högskolan vars verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation". Även i fall då ett beslut inte ska fattas eller beredas i något organ, utan av en enskild befattningshavare, har studenterna rätt till inflytande. I sådana fall ska "information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslut eller slutförande av beredningen". Högskolorna har också en skyldighet enligt lag att "verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen".

Rätten att utse studentrepresentanter tillkommer, enligt den s.k. obligatorieförordningen, *studentkåren*. Alla som studerar vid en statlig högskola i Sverige idag är skyldiga att tillhöra en studentkår och betala de avgifter som kåren beslutar om. Det är högskolans styrelse som ger en förening status som studentkår. De ickestatliga högskolorna, främst Jönköping och Chalmers, har självmant valt att införa motsvarande regler. Kårobligatorium är inte unikt för Sverige, utan finns också i exempelvis Finland, Kanada och vissa tyska delstater. I Storbritannien ansluts alla studenter automatiskt till en kår, men kan välja att lämna den. I Nya Zeeland hålls omröstningar vid varje högskola vartannat år för att avgöra om kårmedlemskap ska vara obligatoriskt eller ej.

Studentkårerna i Sverige, liksom i många andra länder, kan spåra sina äldsta rötter nästan 1000 år bakåt i tiden, men dagens organisationer började grundas under andra halvan av 1800-talet. Idag finns det ca 70 kårer i Sverige, med allt ifrån några tiotal medlemmar till över 30 000. En studentkår ska ha som syfte "att främja medlemmarnas studier och vad som har sammanhang med studierna". Kårernas verksamhet varierar, men i stort sett alla ägnar sig i någon utsträckning åt utbildnings- och studiemiljöbevakning, samordning av studentinflytande, studenträttsfrågor, studiesociala frågor, arbetsmarknadsfrågor och fest- och umgängesverksamhet. En annan form av studentinflytande över utbildningen sker i form av studenternas medverkan i *kursutvärderingar*. Detta behandlas dock under avsnittet *Utbildningens innehåll*.

Vad tycker de Gröna?

- Miljöpartiet anser i allmänhet att decentralisering av makt, beslutsfattande nära de som berörs av besluten och olika former av brukarinflytande är något positivt.
- Gröna Studenter förespråkar långtgående rätt till studentrepresentation.
- Gröna Studenter anser att möjligheten för studenter att utöva inflytande över sin utbildning och studiesituation inte ska vara knuten till kårengagemang.
- Miljöpartiet och Gröna Studenter anser båda på principiella grunder att kårobligatoriet ska avskaffas.

Diskussionsfrågor

- Vems ansvar är det att det finns ett fungerande studentinflytande?
- Strider kårobligatoriet mot våra grundläggande värderingar?
- Under vilka förutsättningar vill vi behålla respektive avskaffa obligatoriet?
- Om obligatoriet avskaffas, bör kårerna och deras verksamhet ändå värnas och i så fall hur?
- Vilken typ av stöd och resurser bör studentrepresentationen ha tillgång till?

Läs mer!

Sveriges Förenade Studentkårer: <http://www.sfs.se/>

Högskoleverket: <http://www.hsv.se/> (särskilt under "Lag och rätt" samt "Studenträtt")

Wikipedia: <http://sv.wikipedia.org/wiki/Studentkår>

Den senaste obligatorieutredningen:

<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/97907>

Hållbar högskola

Den 1 februari 2006 trädde 5 § i högskolelagen i kraft som säger att "Högskolorna skall i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa". Under hösten 2007 gjorde Gröna Studenter en uppföljande studie av hur 14 högskolor och universitet arbetat för att efterleva det nya kravet i rapporten "Hållbar utveckling?". Göteborgs Universitet låg bäst till med full poäng (nio poäng) och Karolinska Institutet kom sist med en poäng. Medelvärdet låg på ca 4,6 poäng. Det visade sig att det gått trögt i starten för många högskolor. Det framgångsrika resultatet vid Göteborgs Unversitet låg främst i att ledningen brutit ner det övergripande målet i konkreta indikatorer som andel kurser och utbildningsprogram med frågeställning inom hållbar utveckling samt antal examina på olika nivåer med inriktning mot hållbar utveckling. Utifrån dessa indikatorer har man sedan gett i uppdrag till olika institutioner att se över hur de ska arbeta med frågeställningarna inom sitt specifika område och har sedan en kontinuerlig återrapportering till universitetsledningen om hur arbetet fortskrider. Göteborgs Universitet visar att man på ett föredömligt sätt kan arbeta konkret med att införa perspektivet hållbar utveckling i utbildningen, även om det måste ske på olika sätt inom varje ämnesområde. De mindre framgångsrika högskolorna i rapporten, som Karolinska Institutet, har endast ansett att målet om hållbar utveckling rör den direkta miljöpåverkan av universitets verksamhet som vattenförbrukning, pappersförbrukning, personalens resvanor, klimatpåverkan, energianvändning, avfallshantering, inköp och upphandling, källsortering samt hantering av farliga kemikalier, men inte själva undervisningens innehåll. Även om den direkta miljöpåverkan är viktig att begränsa är detta inte tillräckligt för att leva upp till högskolelagens krav.

Den direkta miljöpåverkan kan minskas effektivt genom införande av ett miljöledningssystem. Rent praktiskt innebär det att högskolan först gör en miljöutredning, där man dokumenterar sin egen miljöpåverkan, med den som grund skapar man sedan en miljöpolicy (dvs mål med sitt miljöarbete). När miljöpolicyen är klar utarbetas en handlingsplan där ansvar och befogenheter utdelas. Medarbetarnas kunskaper ska utvecklas och rutiner ska skapas. Efter en tid görs sedan ett uppföljning, eller en så kallad miljörevision som sedan sammanfattas i en miljöredovisning som slutligen ligger till grund för nästa kommande miljöpolicy. För att detta ska fungera krävs en aktiv ledning, att arbetet har hög prioritet och att de anställda är delaktiga.

Vad tycker de Gröna?

I rapporten "Hållbar utveckling?" har Gröna Studenter lagt fram fyra förslag för att skynda på Universitetens arbete med hållbar utveckling:

- Att regeringen fastslår ett slutdatum när alla universitet ska kunna rapportera in hur arbetet med att implementera 1 kap §5 i högskolelagen går, samt ett datum när implementeringen ska vara helt genomfört
- Att regeringen fastslår ett slutdatum för när alla universitet ska ha infört ett miljöledningssystem
- Att regeringen ger i uppdrag till Högskoleverket att granska hur universiteten bedriver arbetet med att införliva hållbar utveckling i all forskning och utbildning
- Att regeringen ökar anslagen till forskning och utbildning inom området hållbar utveckling.

Diskussionsfrågor

- Hur definierar vi själva en hållbar högskola?
- Vad är vårt eget mål med högskolans arbete om hållbar utveckling?
- I vilken utsträckning ska hållbar utveckling vara en del av högre utbildning och hur ska detta avgöras?
- Hur kan GS arbeta lokalt och på högre nivå för att skynda på utvecklingen?

Läs mer!

Hållbar utveckling?, rapport som finns på Gröna Studenters hemsida:

http://mp.se/files/141700-141799/file_141707.pdf

Utbildningens innehåll

Under den senaste perioden av socialdemokratiskt styre har det skett en kraftig och målmedveten utbyggnad av högskolan. Det uttalade målet har varit att 50 procent av de som går ut gymnasiet ska gå vidare till högre studier innan de fyller 25. Syftet har varit dels att få en högutbildad befolkning och dels att bredda rekryteringen till högskolan till grupper som tidigare sällan har gått vidare till högre studier. Det kan konstateras att utbyggnaden har lett till en ökning av antalet studenter som har varit procentuellt större än ökningen av resurser till högskolan. Kritiker har menat att kvantitet har satts före kvalitet. I internationell jämförelse kan också konstateras t.ex. att Sverige idag har väldigt låg lärartäthet.

Kvalitetsfrågan är idag en av de dominerande, om inte den dominerande, inom den högskolepolitiska debatten. Utöver frågor om den rena mängden resurser diskuteras även hur resurser ska tilldelas. Idag sker resursfördelningen till högskolorna på rent kvantitativa grunder, men utredningen *Resurser för kvalitet* som publicerades i vintras föreslår att det såväl inom utbildning som forskning delvis ska ske en övergång till fördelning baserat på olika kvalitetsfaktorer. Exakt hur detta ska gå till är en pågående diskussion.

Frågan om utbildningens kvalitet stannar dock inte vid resursfrågor, utan även formerna för utbildningen och i vissa avseenden dess innehåll debatteras. Redan under föregående regering infördes exempelvis krav på formell pedagogisk kompetens för anställning som eller befordran till lektor eller professor. Än idag anser dock många att undervisning och pedagogisk fortbildning alltjämt är underordnade forskningsmeriter inom den akademiska världen.

En vanligt återkommande fråga är den om inslaget av arbetslivsanknytning och praktik i högre utbildning. För flera yrkesexamina, t.ex. civil- och högskoleingenjör, krävdes fram till 2001 en viss tids praktik, men det kravet ströks sedan ett beslut från Högskoleverket ålade högskolorna ansvaret för att finna praktikplatser åt studenterna. I och med de nya examensbeskrivningar som ingick i propositionen *Ny värld – ny högskola 2005* har dock andra perspektiv på utbildningen än de rent akademiska fått mer utrymme. Nuförtiden ska det också för såväl varje enskild kurs som för hela program finnas *lärandemål* formulerade som anger vad studenterna ska kunna *göra* efter avslutad utbildning. I dessa ska även ingå sådant som värderingsavvägningar och professionella färdigheter. Studenternas inflytande över utvecklingen av utbildningarnas form och innehåll utövas till stor del genom kurs- och programvärderingar, som högskolan är skyldig att genomföra och ta in studenternas synpunkter i. Hur väl detta fungerar varierar oerhört mycket inte bara mellan olika lärosäten, utan även i allra högsta grad mellan olika institutioner eller program och för den delen olika kurser.

Vad tycker de Gröna?

- Miljöpartiet och Gröna Studenter anser att det ofta saknas en helhetssyn i högre utbildning och efterfrågar fler tvärvetenskapliga inslag för att motverka detta.
- Gröna Studenter förespråkar ökad användning av alternativa former för undervisning och examination.
- Gröna Studenter anser att högskolelärares pedagogiska kompetensnivå behöver höjas.
- Miljöpartiet har uttalat att den genomförda utbyggnaden av högskolan har varit viktig, men att det nu måste satsas på kvalitetsutveckling innan en ytterligare expansion kan vara aktuell.
- Gröna Studenter anser att det ska vara möjligt att överklaga betygsbeslut.

- Såväl Miljöpartiet som Gröna Studenter efterfrågar ett större inslag av praktik och arbetslivsanknytning, särskilt på praktiskt inriktade utbildningar.

Diskussionsfrågor

- Hur ska avvägningen mellan kvantitet och kvalitet göras? Kan vi tänka oss att offra utbildningsplatser för att höja kvaliteten?
- Vilken roll spelar praktik och arbetslivsanknytning i olika utbildningar? Hur långt ska högskolans ansvar sträcka sig?
- Ska man kunna överklaga betyg? Finns det andra alternativ?
- Är tvärvetenskap ett mål eller ett medel? Om medel – till vad?
- Vad ska styra vad målen för en viss utbildning är? Vem ska bestämma?

Läs mer!

Utredningen *Resurser för kvalitet*: <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/91339>

Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Outcome-based_education

Regeringens proposition *Ny värld – ny högskola*:

<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/46320>

Yrkesutbildning

Den eftergymnasiala yrkesutbildningens omfattning idag

Utbildningsform	Antal anordnare	Antal utbildningar	Antal studerande
Kvalificerad yrkesutbildning	221	843	c:a 33 000
Påbyggnadsutbildning			c:a 3 000
Kompletterande utbildning	99	237	c:a 5 400
Folkhögskoleutbildning	94	117	c:a 4 000
Högskoleutbildning			c:a 5 200
Lärlingsutbildning för vuxna		1	c:a 50

Den eftergymnasiala utbildningen som erhåller någon form av offentlig finansiering och därmed lyder under offentlig kontroll sker idag, som synes i tabellen ovan, i flera olika former. Den dominerande formen för yrkesutbildning är dock den kvalificerade yrkesutbildningen.

Den kvalificerade yrkesutbildningen startades som en provverksamhet 1996 och permanentades år 2000. Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning är en central myndighet som godkänner vilka kvalificerade yrkesutbildningar (KY) som får startas, beviljar finansiering samt kvalitetsgranskar existerande utbildningar.

KY-utbildningen ska anpassas efter arbetsmarknadens behov och således mer träffsäkert utbilda för en direkt arbetsmarknad än högskoleutbildningen. Urvalet av vilka utbildningar som godkänns som KY-utbildningar sker således utifrån en uppskattning av arbetsmarknadens behov. Den avgörande faktorn vid kvalitetsutvärderingen är även hur många studenter som erhållit arbete direkt efter examen. Undervisning kombineras med sk lärande i arbetslivet (LIA) vilket är en verksamhetsförlagd utbildning ute hos en arbetsgivare. LIA utgör 1/3 av utbildningen och finansieras av arbetsgivaren.

Utbildningarna är vanligtvis mellan 1 och 3 år långa och hålls främst inom ekonomi, teknik, hälso- och sjukvård och turism. Utbildningsarrangörerna utgörs till 50% av kommuner och landsting, 25% privata företag och 25% stiftelser och högskolor. Efter avslutad utbildning erhålles kvalificerad yrkesexamen. KY berättigar till studiemedel.

Enligt SCB undersökning gjord 2007 rörande de som tog examen år 2006 hade 90% fått arbete eller startat eget företag ett år efter examen. 70% av dessa hade tillsvidare anställning. 80% av dessa hade en ny arbetsgivare.

Påbyggnadsutbildningar är vanligtvis fortsättningskurser till gymnasiala yrkesutbildningar så som t ex barnskötar- eller maskinteknikerutbildningar och arrangeras således av kommuner.

Kompletterande utbildningar arrangeras av enskild huvudman men kan beviljas statligt stöd om utbildningen anses värdefull ur nationell synvinkel. Finansieras vanligtvis även med studieavgifter och endast ett begränsat antal utbildningar berättigar till studiestöd. Huvudsakligen konstnärliga utbildningar.

Folkhögskoleutbildningar Förutom de utbildningar vid folkhögskolor som godkänts som KY-utbildningar finns en rad utbildningar som av CSN godkänts som yrkesförberedande och som berättigar till studiemedel. Mest frekvent är fritidsledarutbildning och journalistutbildningar.

Lärlingsutbildning finns på försök sedan 2004 som skall pågå till 2009. Sveriges Hantverksförening bedriver en utbildning som är till 80% verksamhetsfölgad och till 20 % teoretisk.

Inrättandet av en yrkeshögskola

Regeringen har aviserat att den till hösten avser att lägga en proposition om inrättande av en yrkeshögskola. Yrkeshögskolan ska enligt planen inrättas 1 juli 2009. Förslaget är grundat på utredningen Yrkeskunnande i förändring (SOU 2008:29).

Enligt utredningen ska dagens yrkesutbildningar samlas under en gemensam myndighet under benämningen yrkeshögskolan. Ändamålet är att genom en samlad organisation förenkla regelverken, öka tydligheten och förbättra informationen till de studerande och arbetsmarknaden. Härigenom hoppas regeringen säkerställa kvalitet och rättssäkerhet för de studerande samt främja en effektivare resursanvändning. Utbildningar inom yrkeshögskolan ska samtliga berättiga till studiemedel samt vara avgiftsfria för studenten.

Vad tycker de Gröna?

- I Miljöpartiets partiprogram framhålls att "vi vill utveckla möjligheterna att gå praktiska yrkesutbildningar på högskolenivå."
- I Gröna Studenters nuvarande ideoprogram står att "Högskolan inrymmer både teoretiska och yrkesorienterade utbildningar, där de senare är för teoretiska idag. Brist på praktisk anknytning ger i allmänhet en sämre grund för lärande. Vi gröna anser att det måste in mentrorssystem och mer praktik, i synnerhet på yrkesinriktade utbildningar."

Diskussionsfrågor

- Är balansen mellan offentligt finansierade akademiska respektive praktiska utbildningar idag bra?
- Fyller dagens system kraven på kvalitetssäkring av yrkesutbildningar?
- Ska yrkesutbildningar endast vara efterfrågestyrda dvs helt styras av arbetsmarknadens behov?
- Finns det tillräckliga möjligheter för studentinflytande i yrkesutbildningen?
- Behövs det en samlad organisation motsvarande studentkåren för att tillvarata även yrkesstudenters intressen?
- Finns det behov av en enhetlig organisation för yrkesutbildningar i Sverige, i linje med förslaget om en yrkeshögskola?

Läs mer!

Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning www.ky.se

Regeringens proposition För yrkeskunnande i förändring:

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/13/62/6fb921b9.pdf>

Effektuppföljning från KY-myndigheten:

<http://www.ky.se/download/18.ec54705116620ddcef80003381/effektuppfoljning-scb-feb2008.pdf>

Vår syn på kvalitetssäkring från KY-myndigheten

<http://www.ky.se/download/18.ec54705116620ddcef8000265/var-syn-pa-kvalitetssakring.pdf>

Entreprenörskap

Organisationen Drivhuset har tillsammans med Nutek undersökt svenska studenters attityder till företagande i undersökningen Attityd 07. Undersökningen är genomförd på 30 svenska universitet och högskolor och omfattar totalt ca 26 000 svarande studenter. Resultaten är i en kort sammanställning följande;

6,4% av studenterna driver företag idag (10,6 % av männen, 3,9% av kvinnorna)
Vanligast är att kombinera studier och företagande bland ekonomer, jurister och teknologer

64,5% kan tänka sig att bli företagare (74,5 % av männen, 58,7% av kvinnorna)

74,6% anger att de har en egen företagside (82,9% av männen, 69,5 % av kvinnorna). De flesta ideer finns inom tjänstesektorn och har någon koppling till studieområdet.

60,5% anger att de inte vet hur man går tillväga för att starta ett företag. En majoritet tror att det är svårt eller mycket svårt att starta ett företag.

25% har entreprenörskap på schemat. Av dessa bara 13,9% där det ingår i den ordinarie utbildningen. Främst utbildas i entreprenörskap inom ekonomi, estetik och teknikutbildningar.

När studenterna i undersökningen fick ge förslag till åtgärder för att förenkla för att starta företag var det här de vanligast förekommande förslagen:

- information om företagande under utbildningen
- möten med företagare som inspiration
- möjlighet att pröva på företagande under studietiden
- tillgång till kompetenta rådgivare och anpassade startmiljöer
- att företagande integreras i all utbildning och marknadsförs tydligt
- minskat risktagande för ekonomisk och social otrygghet

Vad tycker de Gröna?

Miljöpartiet har presenterat en rad politiska förslag för att förenkla företagande för studenter:

- återinför starta-eget-bidrag men riktat till alla som vill starta företag inte bara till arbetslösa
- underlätta för att starta företag tillsammans med andra
- inför ny aktieföretagsform för småföretag
- underlätta egenanställning (ska kunna få akassa och mikrolån från almi)
- arbetsgivaravgiften för små och medelstora företag med hög forskningsintensitet sätts ned.
- Högskolor och universitet bör få i uppdrag att arbeta fram handlingsplaner för kommersialisering

Diskussionsfrågor

- Ska entreprenörskap främjas av högskolan?
- Hur främjas entreprenörskap i så fall bäst?
- Finns det idag tillräckliga förutsättningar för kommersialisering av forskningsresultat?
- Vad ser vi för andra möjligheter för högskolan att utföra sin tredje uppgift, dvs samverka med samhället i övrigt?

Läs mer!

Är studenter morgondagens företagare? Undersökningen Attityd 07

http://www.nutek.se/content/1/c4/68/94/Attityd07_rapport_web.pdf

Drivhuset <http://www.drivhuset.se/>

Framtidens entreprenörer. Ett PM om problem och möjligheter för ungas företagande

http://mp.se/files/150100-150199/file_150196.pdf

En företagarpolitik för framtiden

http://mp.se/files/138400-138499/file_138402.pdf

Mångfald

Social snedrekrytering

Studier av social mobilitet visar tydligt att individer från olika socialgrupper inte har samma möjligheter till utbildning och karriär. Sverige benämns ofta som föregångsland vad gäller jämlikhet, men också vad gäller motverkandet av social snedrekrytering till högre studier. En rad reformer har gjorts av skolsystemet i syfte att minska skillnaderna mellan olika grupper, vilket också fått effekter i minskad snedrekrytering. Barn från högre samhällsklasser tenderar att prestera bättre och i högre utsträckning gå vidare till teoretiska utbildningar än barn från andra grupper. De är överrepresenterade vad gäller längre, teoretiska studier och prestigeutbildningar. Gymnasieval och betyg är viktiga faktorer i att gå vidare till högre studier. Det finns också geografiska skillnader. Enligt Högskoleverket varierar andelen studenter med arbetarbakgrund från 37,4% vid högskolan i Dalarna till 4,5% vid Handelshögskolan i Stockholms eller 16,5% vid Kungliga Tekniska Högskolan (pressmeddelande från 020528).

Svenska studier har lyft fram tre faktorer som varande viktigast för barns utbildningskarriär: föräldrarnas utbildning, klasstillhörighet och ekonomiska ställning, varav ekonomiska faktorer spelar mindre roll. Personer med föräldrar födda utanför Sverige är underrepresenterade i den svenska högskolan. Det finns dock stora skillnader inom gruppen där föräldrarnas nationalitet och sociala bakgrund har inverkan på sannolikheten att barnen ska studera vidare.

En lösning som ibland förespråkas för att motverka social snedrekrytering är en expansion av hela utbildningssystemet, vilket sägs bidra till att öka jämlikheten genom att minska utslagningen. Det är dock ett trubbigt redskap och resultaten är enligt undersökningar blandade. Att den obligatoriska utbildningen blivit längre har bidragit till att minska snedrekryteringen. Ett annat exempel är gymnasieskolreformen som gett högskolebehörighet även till de yrkesinriktade programmen. Studiemedelssystemet är en annan faktor. Det finns forskning som framhåller vikten av att kombinera en utökning av utbildningen med ett utvidgat studiestödssystem. Studiemedlets utformning och storlek påverkar individers möjligheter till högre utbildning. Ett minskat studiemedel skulle därmed kunna bidra till ökad social snedrekrytering.

Diskriminering

År 2002 infördes en lag om likabehandling av studenter i högskolan som reglerar skyddet mot diskriminering. Den rör diskriminering avseende könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder. Sveriges förenade studentkårer (SFS) skriver i sin rapport "Osynliga rättigheter" (2007) att var femte student har blivit diskriminerad eller känt sig illa behandlad under sin utbildning. Rapporten visar också på en stor okunskap bland studenterna om likabehandlingslagen. Grupper som är särskilt utsatta och som känt sig illa behandlade är enligt SFS "kvinnor mer än män, personer med annan etnisk bakgrund än svensk mer än personer med svensk bakgrund, homosexuella och bisexuella mer än heterosexuella, funktionshindrade mer än funktionsobehindrade". Uppsala studentkår skriver i rapporten "Informera mera!" om hur studenter med funktionsnedsättning informeras om sin rätt till stöd. Många gånger är informationen otydlig och mycket ansvar läggs på individen, vilket medför att studenter inte får tillgång till den hjälp de har rätt till.

Ett annat stort problem med jämlikhet i högskolan är snedfördelning avseende kön. Högskoleverket visar i en rapport att allt fler kvinnor och allt färre män väljer högskolestudier. Ca 60% av alla grundutbildningsstudenter är kvinnor. Kvinnor står också för de flesta utfärdade examina (undantaget är det tekniska området). Det är inte enbart beroende av att de kvinnliga studenterna är fler till antalet, utan också på att de i större utsträckning tar ut en examen från högskolan. De ojämlika strukturerna på arbetsmarknaden har inte luckrats upp av att det finns allt fler högutbildade kvinnor. Där finns fortfarande olika villkor vad gäller både karriärmöjligheter och löneutveckling. Den överrepresentation av kvinnor som finns bland grundutbildningsstudenter återfinns inte heller på högre tjänster och positioner i akademien. Ju högre upp man når i den akademiska hierarkin, desto lägre är andelen kvinnor. Mindre än var femte professor är kvinna. Undersökningen Doktorandspegeln visar på brister i högskolan vad gäller jämställdhet. Kvinnor har i högre utsträckning inte känt sig uppmuntrade av sina lärare att fortsätta med forskarutbildningen och var fjärde kvinna anger att de upplevt att de blivit negativt särbehandlade på grund av kön.

I dagsläget är kvotering inte tillåtet på basis av kön eller etnicitet, då det står i strid med förbudet mot diskriminering. I högskoleförordningen finns ett explicit tillstånd till positiv särbehandling. Centrum för rättvisa driver ett aktuellt fall där veterinärutbildningen på SLU använt sig av positiv särbehandling genom viktad lottnings (vilket gav manliga sökanden 37 gånger större chans till en plats) för att pröva om även positiv särbehandling kan anses utgöra diskriminering.

Livslångt lärande

Begreppet livslångt lärande syftar till att möjliggöra studier och lärande under olika perioder i livet. Samhället ställer idag högre krav på individens utbildning och anpassningsförmåga. Inom många yrken och på många arbetsplatser sker vidareutbildning och fortbildning. Det finns även dem som pekar på demokratiaspekten av livslångt lärande. Att kunna utbilda sig kan främja ett aktivt medborgarskap och göra att individer känner sig delaktiga i samhällsprocessen. Trots att de flesta tycks vara överens om vikten av ett livslångt lärande, finns det strukturella problem som utgör hinder för många potentiella studenter. Studiemedelssystemet är exempelvis inte alls optimalt för att stimulera till studier för den som har försörjningsansvar för barn eller vill ta en paus från yrkeslivet, då det ofta innebär en betydligt minskade inkomster. Studier innebär också väsentliga försämringar vad gäller socialförsäkringssystemet och andra trygghetssystem, vilket också kan ses som hinder för det livslånga lärandet. Det livslånga lärandet förändrar studentgruppen, vilket kräver en ny syn på studenten. Studenter är idag en heterogen grupp med olika bakgrund, ålder och studievana. I utbildningen reproduceras rådande kulturella och sociala samhällsmönster. SFS skriver att "ju högre utbildningsnivå en individ har, desto större är chansen att vederbörande kommer att delta i fortsatt utbildning" (2001-02:7). Den som redan har ett arbete med hög utbildning, har fler möjligheter att komplettera sina kunskaper genom senare högskolestudier.

Tillträdesregler

Från och med höstterminen 2010 kommer reglerna för antagningen till högskolan att ändras. Ett par av förändringarna är *meritpoäng* vilka läggs till i jämförelsetalet (medelvärdet). Upp till 2,5 meritpoäng totalt ska man kunna få för vissa gymnasiekurser. Det kommer också bli mindre fördelaktigt att komplettera sina betyg

genom att läsa kurser som ger behörighet alternativt läsa upp redan befintliga betyg. De nya reglerna innebär att det blir viktigare att få ett bra betyg redan i gymnasieskolan. Det blir också viktigt att tidigt i utbildningen planera också för sina högskolestudier både genom att läsa strategiska kurser som ger meritpoäng och genom att få bra betyg och behörighet. De nya tillträdesreglerna har kritiserats (bl a av SFS) för att gynna elever med akademikerföräldrar och därigenom bidra till social snedrekrytering. Också borttagandet av den sk 25:4-regeln som gav extrapoäng till den som är över 25 år och har arbetat i fyra år har kritiserats för att motverka en bred rekrytering till högskolan genom att visa att också andra typer av kunskap och erfarenheter är av värde. En alternativ urvalsgrund som fortfarande finns kvar är det sk lokala urvalet som ger högskolan möjlighet att tillsätta en del av studieplatserna utifrån grunder som högskolan själv beslutar om.

Vad tycker de gröna?

- Gröna studenter uppmärksammar de problem som finns i högskolan idag med diskriminering och menar att det krävs en medvetandehöjning och förändrade attityder för att uppnå förändringar och förbättringar.
- Gröna studenter menar att en viktig del av arbetet för att minska social snedrekrytering måste ske långt innan en person söker till högskolan och handlar om såväl utbildningspolitik i grundskolan som sociala frågor generellt.
- Gröna Studenter verkar för positiv särbehandling vid lika meriter som ett sätt att bryta diskriminerande strukturer avseende kön.
- Genom ett generösare och flexiblere studiemedelsystem vill Miljöpartiet ge fler ekonomisk möjlighet att studera.
- Gröna studenter menar att antidiskrimineringslagarna behöver stärkas och tillämpas aktivt samt att bindande antidiskrimineringsplaner ska antas av högskolorna för att kunna komma till rätta med mobbning och diskriminering i ett så tidigt skede som möjligt.

Diskussionsfrågor

- Kan man använda ett flexibelt studiemedelsystem som ett sätt att underlätta för underrepresenterade grupper att söka sig till högskolan? Vilka förändringar behövs i så fall?
- Hur kan mottagandet av studenter och studiemiljön skapa en högskola där människor oberoende av social bakgrund, känner sig välkomna och hemma? Vilket ansvar har den enskilda högskolan? Krävs det åtgärder från nationellt politiskt håll?
- Hur kan vi uppmuntra till att använda lokalt urval som ett sätt att skapa förutsättningar för breddat deltagande? Vilka är våra prioriteringar av alternativa urvalsmetoder?
- Gröna studenter verkar för positiv särbehandling vid lika meriter. Måste man göra mer för att bryta trender med sned representation avseende exempelvis kön? Vad finns det för andra vägar? Är det högskolornas ansvar?
- Finns det en risk att positiv särbehandling i sig är diskriminerande? Hur kan högskolor och universitet arbeta med att bryta snedrekrytering utan att i sig verka diskriminerande?

- Vad finns det för åtgärder för att lyfta upp kvinnliga forskare och göra fler möjliga för avancemang i akademien? Forskningsanslag som riktar sig till kvinnliga doktorander, forskare och docenter i jämställdhetssyfte? Främjande av olika typer av nätverk?
- Vad gör vi för tolkningar av att kvinnor i mindre utsträckning än män säger sig vilja göra akademisk karriär? Bör vi göra något för att förändra saken och i så fall vad?
- Hur kan man möjliggöra och uppmuntra även personer från studieovana familjer att utnyttja möjligheterna till livslångt lärande?

Läs mer!

Ranehill, Eva (2002): "Social snedrekrytering till högre studier. En litteraturöversikt". Institutet för Framtidsstudier.

[www.framtidsstudier.se/filebank/files/20051201\\$133421\\$fil\\$vqCdB13N137tsV793mF0.pdf](http://www.framtidsstudier.se/filebank/files/20051201$133421$fil$vqCdB13N137tsV793mF0.pdf)

"Studenter diskrimineras på högskolan", pressmeddelande Tria 060405

<http://www.newsdesk.se/view/pressrelease/41822>

"Osynliga rättigheter", SFS (2007)

"Livslångt lärande – handelvara eller rättighet?" SFS (2001)

Uppsala studentkårs rapport Informera mera!

<http://www.uppsalastudentkar.nu/sv/node/2471>

Studiesociala frågor

Ekonomi och studiemedel

Undersökning efter undersökning visar att studiemedlet inte räcker till. En rapport från Sif från sommaren 2007 visar att var fjärde student har funderat på att hoppa av sina studier på grund av ekonomiska svårigheter. Också i relation till prisindex är det ekonomiska läget dåligt för studenter. Så många som 50% av Sveriges studenter bygger sin ekonomi på stöd från sina föräldrar. Swedbanks institut för privatekonomi beräknar årligen kostnaderna för en ung student i ett personhushåll. För 2008 visar typbudgeten att studenten har mindre än 940 kronor kvar att leva på när alla nödvändiga utgifter är betalda. De siffrorna är dock problematiska då de bl.a. utgår från att studenten får 700 kronor i bostadsbidrag, vilket bara gäller 14 % av studenterna. Det finns även andra bilder av studenters ekonomi. CSN visade nyligen med en undersökning att studenter är relativt nöjda med sin ekonomi och drog slutsatsen att studiemedlet därför inte behöver höjas. Den dominerande bilden är dock att studenters ekonomi är bristfällig. Den pågående studiesociala kommittén har bl a till uppgift att se över det statliga studiemedelssystemet. Idag kan man ta fullt studiemedel i upp till 240 veckor. I och med Bologna processen och införandet av nya examina kommer fler utbildningar bli längre, en masterexamen tar tex 200 veckor. Längre utbildningar riskerar att göra att fler kommer stå utan studiemedel i slutet av sina utbildningar. Att öka antalet låneberättigade veckor är en lösning, men det finns problem i att studenter samlar på sig längre och längre lån de måste betala tillbaka, varför systemet behöver ses över.

En annan studieekonomisk fråga som ibland ställs emot höjt studiemedel är fribeloppet. Fribeloppet reglerar den summa pengar studenten kan tjäna innan studiemedlet minskas. De fördelar som brukar tas upp med att höja gränsen för fribeloppet, alternativt avskaffa det helt, är att studenter måste kunna välja att arbeta vid sidan av studierna om de har möjlighet utan att bli bestraffade med sänkt studiemedel. En annan kritik är att också de pengar man tjänar under sommaren, då man inte har försörjning via CSN också räknas in, vilket kan innebära problem för studenter som jobbar mycket under sommaren. De som inte är lika ivriga i att förespråka höjt fribelopp framhåller att det snarare är studiemedlet som måste höjas så att det är möjligt att leva på under den tid man studerar heltid. Det är inte alla studenter som har möjlighet att ha ett extraarbete vid sidan av studierna då deras studier har många obligatoriska moment. Också den som behöver lägga ner mycket tid på att läsa eller den student som har barn kan ha svårigheter med att vara beroende av extraarbete för sin försörjning. Det finns många positiva sidor med arbetslivsanknytning under utbildningen, som kontakter, referenser och praktisk erfarenhet. Ideella uppdrag och engagemang och frivilligarbete ger också kontakter och erfarenhet, men bättrar inte på studentekonomin.

Socialt trygghetssystem

Studenter förväntas vara ständigt friska, utan barn och ha möjlighet att hitta jobb när det behövs för att täcka luckor i ekonomin. Detta fungerar som en utestängningsmekanism för många. I många fall är trygghetssystemen inte anpassade för studenter från början och de "speciallösningar" som gjorts för studenter passar inte alltid ihop, varför studenter lätt kan falla mellan stolarna i olika system. Kritiker menar att det sociala skydds nätet runt studenter måste stärkas och utgå från en helhetssyn på studenternas situation. Ett av den studiesociala kommitténs direktiv är att utreda hur studiemedelssystemet samspelar med andra trygghetssystem. Något som inte kommer utredas är relationen till arbetslöshetsförsäkringen, då det förhållandet anses vara

utrett i samband med att studerandevillkoret togs bort från a-kassan. Det utesluter dock inte att man kan hitta andra lösningar till hur studenters situation ska lösas efter studiernas avslutande. Förslag som lyfts av regeringen är t ex examensbonus eller ett "peng per poäng"-system.

Boende

Framför allt i de större universitetsstäderna är bostadsbristen stor bland studenter. De lägenheter som finns att få med kort varsel har ofta höga månadshyror. Studenter som studerar på annan ort har i många fall svårt att ordna med bostad och hamnar därför i en ohållbar situation när terminen börjar och en bostad fortfarande inte finns till buds. Studenter har flera nackdelar på bostadsmarknaden. Många studenter har begränsade ekonomiska förutsättningar och inte råd och möjlighet att köpa en bostadsrätt. Den grupp studenter som flyttar till en ny ort för att studera kan ha stora problem med att köerna till "vanliga" hyresrätter är långa, och är beroende av att det finns studentbostäder som är anpassade efter studenters specifika situation. En växande grupp som är extra utsatta är internationella freemovers. Till skillnad från utbytesstudenter har de inte möjlighet att ordna med boende genom sin högskola eller institution, utan är helt beroende av att det finns ett utbud av studentbostäder. Samtidigt måste man minnas att studenter idag är en heterogen grupp vilka har andra krav på boende än de hade för ett par decennier sedan. Undersökningar visar att allt fler studenter väljer bort klassiska studentboenden som korridorer till förmån för lägenheter. Det är också viktigt att ha med sig vid nybyggnationer av bostäder. Att erbjuda bostad till sina studenter är ett viktigt steg för att få dem att känna sig välkomna men också för retentionen, om man vill att studenter ska kunna bo kvar i staden efter sina studier.

Föräldraskap

Idag är var femte högskolestudent förälder och pusslar för att få ihop heltidsstudier och föräldraskap. Föräldrar som studerar är en studentgrupp som ofta glöms bort och som har specifika behov. De kan ha andra ekonomiska förutsättningar och bostadsbehov. Också studiemiljön innehåller en hel del utmaningar vilka inte sällan kan lösas med relativt små medel. För studenter med barn är det viktigt att institutionerna är flexibla och att det finns möjlighet till individuella lösningar till exempel vid frånvaro på grund av vård av sjukt barn. Att undervisning och examination inte förläggs på kvällar och helger utan under dagtid då det finns möjlighet till barnomsorg. En kartläggning av Uppsala studentkår genomförde under vårterminen 2008, visade brister i den information och det stöd som är utlovat av universitet till studerande föräldrar i en föräldrapolicy. Undersökningen fick dock flera positiva följder, bland annat en ökning av information på flera institutioners hemsidor. Efter undersökningen har en tredjedel av dem utsett en kontaktperson för studenter med barn. Undersökningen visade att det är viktigt att det finns policies som fastställer vilka åtaganden högskolan har mot studenter med barn, men inte minst att den enskilde studenten enkelt kan hitta information om de möjligheter till stöd som finns och vem den kan vända sig till för frågor eller vid problem.

Vad tycker de Gröna?

- Miljöpartiet vill att statens monopol på studielån avskaffas och att studiemedelssystemet ska präglas av flexibilitet och stor möjlighet för individen

att styra över sin livssituation. Det ska gå att välja själv när i livet och hur länge det passar att studera. Flexibilitet ska också innebära att det belopp en student väljer att ta ut är självvalt upp till en viss gräns.

- Studenter ska garanteras försörjning som går att leva på året om. Miljöpartiet har en vision om att studielön införs. Som ett första steg tycker vi att bidragsdelen av studiemedlet ska höjas, utan att lånedelen sänks.
- Gröna studenter menar att välfärdsamhället inte ska få diskriminera studenter. De ska självklart få samma prövning som andra när det gäller socialbidrag, bostadsbidrag eller andra delar av det sociala skyddsnätet.
- Gröna studenter anser att studenter med barn ska ha rätt till ett bidragstillägg och de som inte tidigare har haft arbete bör få en högre föräldrapenning som garanterar rimlig levnadsstandard.
- Idag får en student endast vara sjukskriven på heltid. Det går stick i stäv med vad som rekommenderas för andra sjuka. Grönastudenter menar att studenter ska kunna vara sjukskrivna på deltid när det är behövs för hälsa och rehabilitering.
- Gröna studenter anser också att studerande med funktionshinder eller långvarig sjukdom ska ges ekonomiska möjligheter att studera i egen takt genom individuellanpassning
- Miljöpartiet menar att bostad är en social rättighet och att alla människor måste kunna få leva i bra bostäder till rimliga kostnader i en trygg miljö inom ekologiskt uthålliga ramar. För att uppnå dessa mål måste åtgärder komma till för att tillgodose grupper med svårigheter på bostadsmarknaden, bland annat studenter. Möjlighet till boendeinflytande och krav på ekologiskt uthålligt boende för miljöns och hälsans skull måste bli verklighet.

Diskussionsfrågor

- Hur ser vi på diskussionen om höjt fribelopp om det ställs mot höjt studiemedel?
- Hur kan man utforma ett flexibelt studiestödssystem? Vilka är våra prioriteringar?
- Vad ser vi för möjligheter att hantera behovet av lån för fler veckors studier, utan att studenter tvingas dra på sig gigantiska studieskulder?
- Hur kan man lösa studenters ekonomi tiden efter studierna (då studenter inte har rätt till a-kassa)? Vad tycker vi om olika examensbonusförslag? Finns andra lösningar?
- Vem ska ta ansvar för studenters bostadssituation?
- Vilken roll har universitet och högskolor i bostadsfrågan?
- Att stödet till studentbostadsbyggande togs bort har fått kraftigt negativa konsekvenser för nybyggnationen. Kan man göra andra insatser för att stimulera till byggnad av bostäder som passar studenters ekonomiska situation? Är det okej att ge dispens från vissa krav på tillgänglighet, eller ska det komma i första hand?
- Vad kan högskolor och universitet göra för att underlätta för studenter med barn? Behövs insatser från politiskt håll?
- Tycker vi att ökad genomströmning är ett mål? Vad finns det i så fall för medel för att verka för det?

Läs mer!

Sif:s undersökning, DN debatt 070712:

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=669932>

Swedbanks undersökning av studenters ekonomi:

http://www.swedbank.se/sst/inf/out/infOutWww1/0,,140939_m487_161837,00.html

CSN:s rapport av de studerandes ekonomiska och sociala situation:

www.csn.se/polopoly_fs/1.3898!basdatarapporten%20-%20kortrapport.pdf

CSN:s information om fribeloppet:

<http://www.csn.se/2.128/2.319/2.330/1.448>

Direktiven till den studiesociala kommittén:

<http://www.sweden.gov.se/sb/d/9984/a/99182>

Uppsala studentkårs undersökning om hur föräldrapolicys efterföljs:

<http://www.uppsalastudentkar.nu/sv/node/1988>

Studenthälsa

Psykisk ohälsa

Det finns flera undersökningar angående studenters hälsa, som pekar åt ungefär samma håll. Undersökningen "Hur bemöts studenterna i Jönköping och hur mår de?" (Martin Hugo:2000), visade bland annat att 15% upplever att de mår mindre bra och 61% menar att de haft någon form av problem under sin studietid. Vanligaste problemet är studieproblem (39% av de som haft problem) och då vänder sig 82% till kamrater. Männerna tycks generellt sätt ha uppfattat sin hälsa något bättre än kvinnorna, och ensamstående med barn också något sämre. 94% svarade att de visste att Studenthälsan fanns. 22% har angett att de har ekonomiska problem, 11% att de har familjeproblem. Var sjunde student (14%) upplever att de har psykiska problem, och av de som har psykiska problem vänder sig endast 8% till studenthälsan.

I undersökningen "Hur mår du student?" (Stockholms Universitet: Studentbyrå:2006), återkommer fenomen från undersökningen ovan. Studenter med barn upplever svårigheter med att förena föräldraskap med studier och de känner sig i högre grad utsatta. Studenter med icke-akademisk bakgrund bedöms vara en särskilt utsatt grupp med större behov av att få ta del av universitetets stödfunktioner som studievägledning, studentexpeditioner, studenthälsa med mera. En stor grupp, strax över hälften, svarade att de någon gång upplevt händelser som kan definieras som trakasserier, även om de inte själva kallar det trakasserier. Det vanligaste är att de blir utsatta för någon form av härskarteknik, som utfrysning, förlöjligande, att deras kompetens blivit ifrågasatt, eller liknande. I rapporten påpekas dock att antalet svar är så pass få att resultatet inte bör användas för att dra statistiska slutsatser.

En annan intressant artikel presenterades på dinapengar.se (Sommarjobbet viktigt för studenters hälsa:070531). Enligt en undersökning av Academic Work, uppger hälften av de svarande att de mår psykiskt dåligt om de inte har ett sommarjobb. Många av de som inte fått ett jobb kände sig stressade. 83% tyckte att det var viktigt med sommarjobb för att tjäna pengar, skaffa sig arbetslivserfarenhet och/eller referenser. 13% av studenterna skulle inte ha problem att jobba svart för att undvika att studiebidragen sänks.

Alkohol

Alkoholforskare Kent Johnsson från institutionen för klinisk alkoholforskning vid Lunds universitet, har studerat alkoholkonsumtionen i högskolemiljö under de senaste 10 åren. Han menar att så många som en tredjedel av alla studenter har en skadligt hög konsumtion av alkohol. Många dricker i berusningssyfte, definierat som att dricka minst en flaska vin alt tre stark öl el 18 cl starksprit under ett tillfälle, flera gånger i veckan. Redan vid denna nivå sker en toleransutveckling som gör att personen gradvis måste dricka mera för att uppnå samma berusning. Detta kan vara särskilt allvarligt då den alkoholvanor vanligtvis läggs fast i 18-25 års åldern, då många är just studenter. En stor del av de traditionella studenttraditionerna är kopplade till alkoholintag, så som champagnegalloper på valborgsmässofirandet, sittningar och pubrundor.

Studiemiljö och tillgänglighet

Den lagstiftning som gäller arbetsmiljö på arbetsmarknaden, främst arbetsmiljölagen, omfattar även studenter. Arbetsmiljölagen övervakas och detaljföreskrifter utformas av

Arbetsmiljöverket. På varje högskola ska även finnas arbetsmiljökommitteer med studeranderepresentanter i samt studerandeskyddsombud som övervakar att studenter har en god arbetsmiljö.

Den fysiska miljön är har även en betydande funktion ur ett tillgänglighetsperspektiv. Enligt lagen om lika behandling i högskolan ska en student inte kunna förhindras från att studera på grund av ett funktionshinder. Det ställer krav på att högskolans lokaler och undervisningsformer möjliggör studier för personer som behöver hjälpmedel av något slag.

Diskussionsfrågor

- Hur kan vi arbeta mot det höga talet av psykiska problem på högskolan?
- Hur görs studiemiljön mer öppen för de grupper som är extra utsatta?
- Skapar studentlivet alkoholproblem? Vad kan vi göra åt saken? Var ligger ansvaret?

Läs mer!

Studenters alkoholvanor riskerar att bli livsmönster

<http://www.sulf.se/templates/CopyrightPage.aspx?id=1365>

Arbetsmarknad

Utbildar vi för många?

Arbetslöshet i april 2007 bland personer i yrkesverksam ålder (16-64 år):

Minst två års eftergymnasial utbildning	2,9 %
Gymnasial utbildning	4,5%
Enbart förgymnasial utbildning	8%

Det finns dock stora skillnader mellan olika högskoleutbildningar där arbetslösheten är högst inom områdena konst och media (8,1%) och lägst inom hälso- och sjukvård (0,9%). År 2007 hade 37 % av arbetskraften i åldern 16-64 år en eftergymnasial utbildning.

Kritiska röster har hävdade att utbyggnaden av antalet högskoleplatser under den förra socialdemokratiska regeringen lett till ett överskott av högskoleutbildade på arbetsmarknaden med ökad akademikerarbetslöshet som följd. TCO har i en rapport ifrågasatt antagandet att det finns en koppling mellan större utbud av högre utbildning och ökad akademikerarbetslöshet och pekar främst på att Sverige inte har nämnvärt högre akademikerarbetslöshet än resten av EU trots en mer högutbildad befolkning. I en europeisk jämförelse har Sverige en relativt hög andel personer med högre utbildning.

Det finns även kritiker som menar att utbyggnaden av antalet högskoleplatser lett till en överutbildning. Överutbildning definieras som att en person har ett arbete som kräver en lägre kompetens än den personen utbildats för. I en analys av den svenska arbetsmarknaden år 2002 bedömdes hälften av arbetskraften ha en utbildningsnivå som motsvarade deras kompetens, medan 19% var underkvalificerade för sitt yrke och 31 % överkvalificerade. Detta var en fördubbling av antalet överkvalificerade år 1993. En förklaring till överutbildningen kan vara att andelen akademikerjobb inte ökat i takt med att antalet akademiker bland befolkningen blivit fler.

Det finns en tydlig könsdimension där män i högre utsträckning är underkvalificerade (25 % att jämföras med 15% av kvinnorna) och kvinnor överkvalificerad (35 % att jämföras med 25% av männen). Även utlandsfödda är i högre utsträckning överkvalificerade för de yrken de innehar.

Akademikerarbetsförmedling

Fackförbunden Jusek, Civilekonomerna, Sveriges Ingenjörer och Naturvetarförbundet gick under 2007 samman och startade en akademikerarbetsförmedling för sina medlemmar. Kontor finns nu i Stockholm, Göteborg och Malmö. Bakgrunden till att förmedlingen startades var bland annat att många akademiker upplevt att den allmänna arbetsförmedlingen saknat kompetens för att förmedla kvalificerade arbeten för akademiker samt att grupper som har svårare att finna arbeten prioriterats framför akademiker. Förmedlingen riktar sig både till personer som är arbetslösa och de som redan har ett arbete, men vill söka sig vidare på arbetsmarknaden.

Bologna processens krav på anställningsbarhet

Inom ramen för den s k Bologna processen som ska underlätta rörlighet inom utbildningsväsendet och på arbetsmarknaden inom EU är anställningsbarhet ett av

ledorden. Med anställningsbarhet menas att kursplaner, examensbevis etc tydligare ska redogöra för studentens kunskaper för arbetsmarknaden. Den svenska högskolan har sedan 1 juli 2007 reformerats för att stämma överrens med Bologna-processens ambitioner.

Vad tycker de gröna?

Gröna Studenter menar att universiteten måste ta ett större ansvar för att informera studenter om vilken arbetsmarknadssituation de har framför sig. Till exempel borde varje institution göra uppföljningar av hur väl studenter som tagit examen från institutionen etablerat sig på arbetsmarknaden och ha sådan information tillgänglig för sökande att ta del av. Vi tror även att det är viktigt att det finns en praktisk kontakt med arbetslivet redan under utbildningen, genom praktik, arbetsmarknadsdagar, mentorskapsprojekt och liknande. För att åstadkomma sådana kontaktytor måste universiteten förbättra samarbetet med det kringliggande näringslivet.

Diskussionsfrågor

- Till hur stor del ska högskolans verksamhet styras av arbetsmarknadens behov? Har högre studier ett egenvärde?
- Hur underlättas akademikers etablering på arbetsmarknaden bäst och hur väl fungerar dagens system för att hjälpa studenter till arbete?
- Hur blir arbetsförmedlingarna bättre på att stödja akademiker? Ska statligt stöd beviljas till fackliga förmedlingar eller ska AMS kompetens utvecklas för att stödja dessa grupper?
- Är ökade inslag av praktik i utbildningen ett tillräckligt medel för att underlätta för studenter för studieovan bakgrund att skaffa kontakter på arbetsmarknaden?

Läs mer!

Nio punkter för minskad akademikerarbetslöshet
http://mp.se/files/112000-112099/file_112056.pdf

Partimotion 2006/07 Studenters högskola och arbetsmarknad
http://mp.se/files/119300-119399/file_119395.pdf

SACO rapporten Kunskapens läge 2008
http://www.saco.se/upload/Dokumentarkiv/Skrifter/2008_kunskapens_lage2008.pdf
<http://www.saco.se/templates/Article.aspx?id=1688&epslanguage=SV>

Centerstudenternas rapport " De gömda och de glömda- en rapport om akademikerarbetslöshet"
<http://www.centerstudenter.se/dokument/De%20g%F6mda%20och%20gl%F6mda.pdf>

TCO rapport
<http://www.tco.se/8e5dbd74-b3dc-4a74-b98a-7415aaf7db53.fodoc>
www.sverigesakademikerformedling.se

Info om Bologna-processen:
<http://www.hsv.se/densvenskahogskolan/internationellt/bologna-processen.4.539a949110f3d5914ec800059481.html>
<http://www.regeringen.se/sb/d/9267>

Internationellt

Högskolorna har en lagstadgad skyldighet att "i sin verksamhet främja förståelsen för andra länder och för internationella förhållanden". Sedan ett antal år tillbaka präglas större delen av den högre utbildningssektorn av en allt högre grad av internationalisering. Viktigast är kanske att man har kunnat se en allt större mobilitet bland studenterna och lärosäten har börjat konkurrera inte bara om det egna landets studenter, utan även om de från andra delar av världen. Det har börjat talas om en global, och i allra högsta grad en europeisk, *utbildningsmarknad*.

I Europa pågår sedan snart 10 år den så kallade *Bolognaprocessen* som syftar till "att främja rörlighet, anställningsbarhet och Europas konkurrenskraft som utbildningsområde" och som inkluderar 45 länder. Målet är att 2010 ha skapat ett gemensamt europeiskt område för högre utbildning (European Higher Education Area, EHEA). I Bolognaprocessen ingår bland annat att högre utbildning ska indelas i tre *cykler*, två för grundutbildning och en för forskarutbildning. Något som ursprungligen inte hörde till Bologna, men som i praktiken har kommit att omfattas av processen är ECTS, European Credit Transfer System – ett system för översättning av studiemeriter. Större delen av det svenska arbetet med bolognaanpassning genomfördes i och med 2005 års högskoleproposition, *Ny värld – ny högskola*.

Antalet utländska studenter som väljer att studera i Sverige har på senare år ökat kraftigt. Förra året studerade 28 000 utlänningar i Sverige, nio procent mer än året innan och tre gånger så många som för tio år sedan. De utgör nu sju procent av den svenska studentpopulationen, och på Blekinge Tekniska Högskola och KTH nästan tjugo procent. Norden och övriga Europa står för det största antalet, men Asien för den största ökningen. Exporten av studenter, å andra sidan, minskar istället. Förra året valde 26 000 svenskar att studera utomlands, en minskning med två procent från året innan och ingen förändring mot för tio år sedan. Svenska studenter åker i första hand till västeuropa, men Asien och Polen har ökat mycket den senaste tiden.

Studier i ett annat land kan antingen ske genom utbytesavtal mellan enskilda högskolor eller, något som blir allt vanligare och som bolognaprocessen syftar till att underlätta, som s.k. *free movers*, som sköter kontakterna med det utländska lärosätet på egen hand, utan inblandning från en högskola i hemlandet.

En aktuell fråga, slutligen, är den om *studieavgifter*. Högre utbildning i Sverige är idag avgiftsfri för alla, svenskar såväl som utländska studenter. Någon vilja att avgiftsbelägga utbildningen för svenska studenter finns idag inte hos något riksdagsparti, och som en följd måste detsamma gälla studenter från EES-området. Däremot har den nuvarande regeringen nyligen föreslagit att utomeuropeiska studenter ska få betala en terminsavgift i storleksordningen tiotusental kronor. Studieavgifter, för alla eller bara för utländska studenter, är väldigt vanligt i andra länder. I vissa fall används de också för att hålla kvar studenter, exempelvis i Kanada där utlänningar betalar för högre utbildning men får tillbaka hela beloppet i form av skatterabatter utspridda över några år om de väljer att stanna kvar och arbeta i Kanada efter examen.

Studieavgifternas kritiker är bl.a. oroliga för att antalet utlänningar som väljer att studera i Sverige ska minska dramatiskt om avgifter införs, och hänvisar t.ex. till utvecklingen i Danmark och undersökningar bland nuvarande utländska studenter i Sverige som alla pekar i den riktningen.

Vad tycker de Gröna?

- Gröna Studenter anser att internationellt utbyte behöver underlättas genom bl.a. minskad byråkrati.
- Såväl Miljöpartiet som Gröna Studenter har tagit stark ställning för att all högre utbildning ska vara avgiftsfri för alla.
- Gröna Studenter efterfrågar bättre erkännande av utländska examina i det svenska samhället.
- Miljöpartiet har tillsammans med sittande regering föreslagit nya regler för arbetskraftsinvandring som bl.a. underlättar för utländska studenter att stanna kvar i Sverige efter examen.

Diskussionsfrågor

- Är internationellt utbyte inom högskolan alltid önskvärt? Kan det variera?
- Vilken är den viktigaste formen för utbyte i framtiden – avtalsutbyte eller freemoving?
- Är enhetlighet avseende examina, poäng och betyg bra? Finns det nackdelar?
- Hur ska utlänningar lockas att studera i Sverige? Att stanna kvar efter studierna?
- Ska fullständig avgiftsfrihet gälla, eller kan en modell liknande den kanadensiska vara acceptabel?
- Är den svenska utbildningsstrukturen efter *Ny värld – ny högskola* bra? Behöver något förändras och i så fall vad?

Läs mer!

Regeringens proposition *Ny värld – ny högskola*:

<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/46320>

Wikipedia: <http://sv.wikipedia.org/wiki/Bolognaprocessen>

Högskoleverket:

<http://www.hsv.se/publikationerarkiv/pressmeddelanden/2008/alltflerutlandskastudenterisverige.5.47873ee11827f812de8000128559.html> samt

<http://www.hsv.se/publikationerarkiv/pressmeddelanden/2008/alltfarresvenskarstuderarutomlands.5.8f0e4c9119e2b4a60c800019950.html>

Regeringens och mp:s förslag om arbetskraftsinvandring:

<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/105151>

Fri akademi

Resurstilldelning

Bristande resurser är ett vanligt förekommande problem i högskolans vardag och verksamhet och behovet av att säkra finansiering från stat eller privata aktörer kan riskera att sätta högskolans oberoende i fråga. I utredningen "Resurser för kvalitet", som redogjorts för ovan, föreslås ett nytt resurstilldelningssystem som är tänkt att premiera kvalitet framför kvantitet genom ett stärkt samband mellan utbildning och forskning samt genom att skapa bättre långsiktiga planeringsförutsättningar. Ett förslag som setts som kontroversiellt är det intermediära organ som utredningen föreslår ska ansvara för resurstilldelningssystemet. I utredningen presenterades argument för att det mellan universitet, högskolor och staten behövs ett "intermediärt organ" med ansvar för fördelning av medel på basis av utvärderingar. Kritiker menar att ett intermediärt organ riskerar att öka byråkratiseringen och därmed bidra till just vad som kritiserats i utredningen – att alltför stora resurser går till organisatoriska och administrativa ändamål.

Högskolor och universitet konkurrerar om både forskare, studenter och resurser. Det har konsekvenser för nyttoberäknande och anpassning till marknaden vilket kan ta sig uttryck i tex profilerade utbildningar.

Politisk styrning av universitet och högskolor

Frihetsutredningen, numera kallad Autonomiutredningen, tillsattes av regeringen i november 2007. På DN Debatt skrev Lars Leijonborg bland annat att dagens statliga styrning av universitet och högskolor hämmar lärosätenas utveckling och handlingsfrihet och att akademien aldrig får vara underkastad politiska diktat. Uppdraget till utredningen "Ökad frihet för universitet och högskolor" är att lämna förslag på verksamhetsformer för statliga universitet och högskolor som omfattas om högskolelagen och vidare föreslå hur statens styrning av universitet och högskolor ska utformas. Syftet är att lärosätenas självbestämmande ska öka samtidigt som statens intresse av att kunna styra och kontrollera för staten viktiga delar av verksamheten ska tillgodoses. De statliga universiteten och högskolorna ska ha bättre möjlighet att besluta om organisation, förvaltning och utveckling av den egna verksamheten.

I utredningsdirektiven framhålls internationalisering och vad det innebär i termer av ökad konkurrens och behov av specialisering. Regeringen visar också på att ambitionen med mer självständiga lärosäten överensstämmer med den internationella utvecklingen då liknande processer skett också i andra länder. Svenska universitet och högskolor har alltid varit styrda av staten, hur styrningen sett ut har dock varierat över tid. Det finns också lokala skillnader. Genom 1988 och 1993 års högskolereformer har universiteten och högskolorna utvecklats mot att bli mer självständiga. Utredningen har i uppdrag att betona den högre utbildningens roll i regionalt utvecklingsperspektiv. Som exempel kan nämnas samverkan med omgivande näringsliv och förbättrade möjligheter att kunna kommersialisera forskningsresultat. Här betonas vikten av att kunna konkurrera i en globaliserad värld. Utredningen har också i uppgift att utreda möjliga problem. Här kan nämnas hur tillsyn och kvalitetssäkring ska ske i framtiden samt hur studenters rättssäkerhet kan garanteras.

Studentförbundet Centerstudenter är starkt kritiska i sin problembeskrivning. De menar

att kopplingen mellan den politiska makten och den högre utbildningen är alldeles för stark i och med att regeringen tillsätter flertalet ledamöter i högskole- och universitetsstyrelserna. Enligt Centerstudenterna anpassar sig universitet och högskolor till den politiska makten vilket de menar är förödande i en verksamhet som ska präglas av självständigt, kritiskt tänkande. SFS på sin sida menar att avpolitiseringsen av högskole- och universitetsstyrelser inte alls är en stor principiell fråga för dem. De betonar dock förändringens eventuella konsekvenser för både själva utbildningen och studentinflytandet. SFS menar att högre utbildning är en angelägenhet för staten, varför såväl staten som det demokratiska samhället måste garanteras ett stort inflytande över den högre utbildningen. De lyfter arbetet för breddad rekrytering och ökad jämställdhet inom högskolan som resultat av medvetna politiska satsningar. De fördelar SFS ser är möjligheter till profilering i den högre utbildningen. Man betonar dock att insyn, bevarat studentinflytande och jämställdhetssträvanden är nödvändiga för att man ska kunna stödja förslaget.

Utredarna ska presentera sitt förslag senast 5 december 2008.

Diskussionsfrågor

- Är det av nödvändighet en konflikt mellan akademisk frihet och politisk styrning av universitet och högskolor?
- Vad är det mest centrala i att garantera (eller sträva efter) akademisk frihet?
- Täta utvärderingar för resurstilldelning får konsekvenser för den forskning som bedrivs. Det finns en risk att forskaren i högre grad måste anpassa sig till rådande idéer där såväl ekonomiska anslag som meriter är enklare att erhålla. Ska den högre utbildningen karakteriseras av oberoende eller nytta?

Läs mer!

Rider, Sharon (2008), "Får vi råd med banbrytande forskning?" i *Tvärsnitt* 1:2008

<http://www.vr.se/huvudmeny/tvarsnittnr12008/debattfarviradmedbanbrytandeforskning.4.61c03dad1180e26cb8780007008.html>

Centerstudenterna "Befria högskolorna"

<http://www.centerstudenter.se/befria.html> (080918)

Remissvar från SFS

www.sfs.se/files/sfs/PA2_1_0607_remissvar.pdf (080918)